

Razprava je vse hvale vredna; pisana je pregledno in daje dober pogled v razvoj srbskega otroškega slovstva. Dobro bi bilo, ko bi spisal kdo kaj takega tudi o slovenski otroški književnosti.

(Konec prih.) *Dr. Bezjak.*

Kemija in mineralogija za IV. razred realk in za sorodne šole. Spisal Balt. Baebler, c. kr. realčni profesor. Cena v platno vezani knjigi K 3.— Založila Katoliška Bukvarna v Ljubljani. — V uvodu podaja pisatelj razliko med fizikalnimi in kemijskimi izpremembami ter razlaga dalje potom lahkih poizkusov, kako razločujemo homogene snovi od zmesi. Tališča označuje pisatelj le pri najbolj znanih snoveh s številkami, sicer pa, kar je za začetek jako umestno, s tem, da pove, ali se tope snovi v vroči ali v vreli vodi, ali v plamenu itd. Ko je pisatelj razložil temeljne pojme o kristalih, nam pojasni, kaj so in kakšne posebne lastnosti imajo raztopine, poslužujoč se pri razlagi preprostih poizkusov. Kristalizovanje iz raztopin, precipitacija in destilacija so dobro in na pravem mestu opisane. — V naslednjih treh odstavkih so jako dobro razloženi osnovni zakoni kemije; pisatelj opira svojo razlago na poizkuse z zrakom, z vodo in s halogeni. Umestno je, da rabi pisatelj tudi preproste poizkuse z epruvetami, n. pr. pri dobavi kisika, škoda, da ne včasih tudi drugod. V nadaljnjih odstavkih sta

kemija in mineralogija tesno spojeni, obširna snov je logično razvrščena in premišljeno opisana, dasi-ravno bi bilo želeti, da bi bile nekatere bolj znane rudnine, kakor malec in apnenec, bolj podrobno opisane. — V uvodu organskega dela kemije podaja pisatelj splošne pojme o kemiji ogljikovih spojin ter obdela najprej precej natanko petrolej; o drugih skupinah razpravlja pisatelj povečini teoretično. Dobro bi bilo, če bi bili omenjeni pri važnejših odstavkih, n. pr. pri etilovem alkoholu, kakšni poizkusi.

Knjiga je pisana jako razumljivo, le to nekoliko moti, da niso poizkusi in vprašanja vselej ločeni od druge razlage; tudi slike so čedne, toda knjigi ne bi nič škodovalo, ako bi bile nekatere za tretjino manjše, tako bi se prihranilo lahko mnogo prostora, n. pr. za opis marsikatero slike. — Končno omenim še sledeče malenkosti: Str. 55. To spojino imenujemo „Grenka sol“ (grenko sol). Str. 63. Raza rjavega premoga ni „vedno“ rjava, ampak temnorjava, večkrat skoro črna. Str. 63. Malo čudno se glasi stavek: „Žarimo v prvi retorti nekaj premoga, v drugi pa nekaj lesa“ (sl. 35), naslikana pa je le ena retorta. Str. 65. Svečin plamen sestoji iz štirih in ne iz treh delov. V sliki 36 je levi del cevi predolg. Str. 88. Prvina arzen je svetlosiva... ter postane sivočrn(a). Str. 90. Namesto iz „kamene soli“ naj se glasi iz kamene strele. Str. 107. Cinkova svetlika mesto svetlica.

Prof. A. Vales.

Glasba.

Ant. Foerster: **Sedem moških zborov.** Izdala in založila „Glasbena Matica“ v Ljubljani 1910. Cena: 4 K. — V zbirki se nahajajo sledeči zbori: „Tri tuge“, „Razbita čaša“, „Vihar“, „Na boj!“, „Spak“, „Podoknica“ in „Umril je mož — mož živi“.

Odveč bi bilo hvaliti in priporočati Foersterjeve zборе. Saj ga vsakdo pozna kot skladatelja prve vrste, ki mu to, kar poje, vre iz dna srca, in ki zna to, kar v duši občuti, tudi v vzornolepi in dovršeni obliki podati. Kot posebno izvrstna in markantna zborja se odlikujeta v zgoraj imenovani zbirki: prvi dokaj obsežni zbor „Tri tuge“ z lepim baritonским in basovskim samospevom in z vseskoz zanimivim in globoko občutenim zborovim stavkom in pa peti zbor „Spak“, kakršnega nam Foerster dosedaj morda še sploh ni podal. Dandanašnji moderni glasbeniki sicer Foersterja ne štejejo več med svoje — zdi se jim namreč že nekoliko prestarinski; a naj rečejo moderni, kar hočejo, jaz sem tega mnenja, da bi od naših modernih skladateljev težko kateri naslikal Aškerčevega „Spaka“ bolj natančno in pa originalno kot je to storil ravno Foerster. Krasen je četverospjev „Razbita čaša“, gromovit je zbor „Vihar“, preprosti, a hvaležni skladbi sta „Na boj!“ in „Podoknica“. Nekoliko dolga in utrudljiva pa se mi zdi nagrobnica „Umril je mož — mož živi“, ki je zložena v strogo umerjenem, resnobnem slogu, prvi del v D-molu, drugi v D-duru. — Sedem Foersterjevih moških zborov je brezdvomno odličen prispevek k naši domači zborovski glasbeni literaturi.

Osem samospevov s spremljanjem klavirja. Založila in izdala „Glasbena Matica“ v Ljubljani. 1910. Cena: 3 K. — Tu nahajamo Lajovčev „Serenado“ in „Nočne poti“, Adamičeve samospeve „Na lipici zeleni“, „Pri studentcu“ in „Planinec“, Pavčičeva samospeva „Pastarica“ in „Pred durmi“ in Flöglovo skladbo „Jednom kad za tihih majskih noči“.

Največje glasbene vrednosti med vsemi temi samospevi je brezdvomno Lajovčeva „Serenada“. Na tako preprost, a vendar tolikanj izrazit način je Lajović še malo kratov komponiral. Tu se samospev in pa klavirsko spremljanje idealno lepo družita in izpopolnjujeta; tudi ni niti samospev, niti spremljanje pretežno za izvajanje. Le žal, da ni porabil Lajović svoje krasne invencije za boljši in primernejši tekst. Obožavanje ženske! Besedilo: „Jaz grem vsak večer na božjo pot“ (pod okno ljubice) je naravnost frivolno, in je čisto prav, da so pri zadnjem Matičinem koncertu to besedilo nekoliko ublažili in nadomestili s sledečim: „Mene vsak večer pelje k tebi pot“. Sicer pa tudi ta varianta ne more besedila v bistvu izboljšati. Take pesmi, to se pravi taka besedila, in dosledno tudi skladbe, zložene na taka besedila, odločno odklanjamo. — Lajovčev samospev „Nočne poti“ je v glasbenem oziru precej bolj kompliciran od prejšnjega, v postopih se zdi semtertja malo trd, v modulatoričnem oziru zlasti v drugem delu drzen, skoro bi rekel — prenagel, a v celoti še vedno markantna skladba. Od Adamičevih samospevov je v tej zbirki najboljši „Na lipici zeleni“, zložen v narod-

nem tonu, a solidno in dokaj fino. V začetku spominja nekoliko na Schuberta (Der Lindenbaum); a to nič ne de. Pesem je lepa. „Pri studencu“ in „Planinec“ sta pa ne le preveč preprosta, kar še ni tak glasben greh, a preveč plitva in vsakdanja. Sicer pa mislim, da so g. Adamiča že drugi recenzentje dovolj podučili, in dosti odkrito povedali, kaj sodijo o zadnjih dveh samospevih. — Izvrstna samospeva sta Pavčičeva: „Pastarica“ in „Pred durmi“. To pa to. Vendar pristavljam, da je „Pastarica“ bolj originalno zamišljena kot „Pred durmi“. Obe pa sta v resnici krasni in se bosta sigurno mnogokje in mnogokrat izvajali. Flöglova pesmica „Jednom kad za tihih majskih noči“ je kratka in navadna, a korektna in primeroma še dosti ljubka skladba.

V. Parma: **Povodni mož.** Balada (France Prešeren). Za soli, zbor in orkester. V založbi Ig. pl. Kleinmayrja & Fed. Bamberga. Cena priredbe za klavir (s pristavljenim besedilom): 4 K. —

Delo sem ocenil v oceni koncerta „Glasbene Matice“ (glej današnje štv. „Dom in Sveta“) ter tukaj samo opozarjam na dotično oceno. Omenjam, da je Parma svojega „Povodnega moža“ poklonil slavnemu pevskeemu zboru „Glasbene Matice“, ki nam je v koncertu dne 10. maja pokazala dobre in slabe strani Parmove najnovejše kompozicije. Kot domače — povprečno — precej uspelo glasbeno delo večjega obsega, ki ga moramo biti le veseli, bodi Parmov „Povodni mož“ našim zborom in vsem prijateljem melodiozne glasbe toplo priporočen. *Stanko Premrl.*

† Ivan Grohar.

Nekrolog slovenskemu slikarju. — Napisal dr. Jos. Regali.

Groharjeva umetnost je zašla; roka, ki je stvarjala krajino za krajino, sliko za sliko, je otrpnila; umetnik-trpin je zapustil dolino solz. V noči dne 19. aprila t. l. ob 1/2 12. uri je umrl na jetiki v ljubljanski deželni bolnišnici Ivan Grohar in ž njim vred toliko in toliko idealov, načrtov, grenkih misli in trpkih spominov.

Svoje življenje in delovanje mi je Grohar l. 1908. opisal sam, ko sem ga naprosil za nekaj biografskih datov, da jih porabim za neki članek o slovenski umetnosti. Pisal mi je dobesedno iz Škofje Loke 30. januarja 1908. takole:

„Dragi!

Pisati ‚selbstbiografijo‘, je menda najbolj nehvaležno delo, zato bo pa tudi moja kolikor mogoče kratka. Rodil sem se v Sorici l. 1867. Sistematično sem z učenjem pričel l. 1892., ko sem vstopil v deželno akademijo v Gradcu, čeravno sem se že prej pečal s slikanjem, deloma kot samouk, deloma pod vodstvom takrat v Zagrebu bivajočega Italijana N. Milanesija. V Gradcu sem bil pri takratnem ravnatelju profesorju Heinrich Schwachu tri leta. Od tam sem šel v Monako, kjer sem bil pri Ažbetu in sem poleg tega kopiral v ‚Stari pinakoteki‘. To je vplivalo dolgo name, šele ko sem se zadnjič l. 1900. vrnil iz Monakovega v Ljubljano, jel sem se počasi otesati prejšnjih vplivov. Kaj je bilo vzrok? Mislim, da največ pokrajine, ker ravno s temi se je začel pri meni preobrat.

Razstavljati sem začel v Gradcu v ‚Kunstvereinu‘, potem se je vrstilo: Zürich, Ljubljana, Zagreb, Beograd¹, Sofija, Dunaj (dvakrat)², Berlin³, London⁴ in

¹ Grohar je bil l. 1904. o priliki I. jugoslovanske umetniške razstave v Beogradu odlikovan z redom sv. Save.

² Prva korporativna slovenska umetniška razstava (klub „Sava“) se je vršila v umetniškem salonu Miethkejevem l. 1904. Pozneje so razstavili nekateri Slovenci l. 1905. posamezno v „Secesiji“, in sicer na povabilo „Secesije“.

³ V Berlinu je Grohar razstavil l. 1905. pri Wertheimu kolekcijo svojih del ter se je pri tej priliki tudi osebno podal v Berlin.

⁴ Slovenci so razstavili l. 1906. na avstrijski razstavi. Jakopič, ki bi imel po nalogu vodstva razstave aranžirati

Trst¹. Kakšni so bili moji umetniški odnošaji v domovini, itak veš: bil sem pri ustanovitvi in pogrebu ‚Umetniškega društva‘, kar itak nima nobenega pomena. Edino, kar bi bilo vredno, beležiti je, da sem jaz pravzaprav svoje kolege z neprestanim dreganjem prisilil, da smo jeli razstavljati v tujini. Da ni bilo mene na Dunaju takrat (1903), gotovo bi še dolgo ne prišlo do tega.

— — — — —
— — — — — Upam, da Ti bo to zadostovalo in tudi ne morem več statističnih podatkov dati, otrobe vezati pa me je sram.

Da si mi prisrčno pozdravljen od

Tvojega

Iv. Groharja.“

Tak curriculum vitae si je Grohar sam izdal. Kot enega izmed najznamenitejših momentov svojega življenja in gotovo kot največji umetniški uspeh, je smatral Grohar slovensko razstavo na Dunaju pri Miethkeju. V „Secesiji“ pa je razstavil prvič veliki pejzaž „Spomlad“ (sedaj last ljubljanske občine), kjer je prvič docela razvil moderno tehniko. To „Spomlad“ je izvršil na Brdu, kjer je bival pri notarju Rahnetu. Glede zaslug za to prvo slovensko razstavo v tujini, ki si jih lasti Grohar, omeniti pa mi je, da je v Ljubljani zbiral dela ter bil sploh aranžer Jakopič, dočim je Grohar na Dunaju osebno pri Miethkeju posredoval.

* * *

Krepak človek je bil Grohar, velik in postaven, dokler ga ni premagalo trpljenje in bolezen. Sin prirode je bil, čutil se je vedno „hribovca“. Naivnega optimizma njegovega ni tako kmalu klonila usoda,

slovenski oddelek, je prišel le do Kölna, kjer je zbolel ter se vrnil nato preko Pariza domov.

¹ Po I. tržaški razstavi l. 1907. se je udeleževal Grohar vseh razstav v Ljubljani ter je razstavil na vseh slovenskih razstavah v Jakopičevem paviljonu. L. 1908. se je oglasil za mednarodno razstavo v Benetkah, a je bilo že prepozno.